

Wyrok z dnia 13 marca 2012 r.

II PK 173/11

W razie wcześniejszego rozwiązania umowy o pracę przez pracownika niż to wynikało z umowy stron, ma zastosowanie zasada proporcjonalnego rozliczania kosztów szkolenia pracownika pokrytych przez pracodawcę (art. 103⁵ k.p.; poprzednio § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Społecznej Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych, Dz.U. Nr 103, poz. 472 ze zm.).

Przewodniczący SSN Jerzy Kuźniar, Sędziowie SN: Katarzyna Gonera (sprawozdawca), Zbigniew Korzeniowski.

Sąd Najwyższy, po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w dniu 13 marca 2012 r. sprawy z powództwa M. Spółki z o.o. w G.(obecnie: M. Spółka z o.o. w S.) przeciwko Łukaszowi B. o zapłatę, na skutek skargi kasacyjnej pozwanego od wyroku Sądu Okręgowego-Sądu Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku z dnia 14 stycznia 2011 r. [...]

u c h y l i ł zaskarżony wyrok i przekazał sprawę Sądowi Okręgowemu-Sądowi Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku do ponownego rozpoznania i orzeczenia o kosztach postępowania kasacyjnego.

U z a s a d n i e n i e

Sąd Rejonowy Gdańsk-Południe - Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z 28 maja 2010 r. [...] w sprawie z powództwa M. Spółki z o.o. w G. przeciwko Łukaszowi B. utrzymał w całości w mocy nakaz zapłaty z 13 października 2009 r. wydany w postępowaniu nakazowym, którym Sąd Rejonowy nakazał pozwanemu zapłacić na rzecz powodowej Spółki kwotę 11.068,17 zł wraz z ustawowymi odsetkami od 27 sierpnia 2009 r. do dnia zapłaty wraz z kosztami procesu.

Sąd Rejonowy ustalił, że pozwany był zatrudniony w powodowej Spółce od 5 marca 2007 r. do 16 maja 2009 r. na podstawie umowy o pracę zawartej na czas określony na stanowisku malarz-piaskarz. W dniu 1 kwietnia 2008 r. strony zawarły umowę w sprawie szkolenia pracownika, zgodnie z którą pozwany został skierowany na szkolenia w zakresie projektu Shell, których koszt miał pokryć pracodawca. Pracownik zobowiązał się do podjęcia i ukończenia szkolenia a następnie przepracowania u powódki co najmniej pięciu lat. Umowa dotycząca szkolenia przewidywała, że jeżeli pracownik w trakcie szkolenia lub w ciągu pięciu lat po jego ukończeniu rozwiąże stosunek pracy za wypowiedzeniem, rozwiąże stosunek pracy bez wypowiedzenia w sposób nieuzasadniony lub niezgodny z prawem, albo z którym pracodawca rozwiąże stosunek pracy bez wypowiedzenia z jego winy lub w trybie art. 53 k.p. albo za wypowiedzeniem z przyczyn dotyczących pracownika lub za porozumieniem stron - jest obowiązany do zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę na jego szkolenie w pełnej wysokości. Jako zabezpieczenie należytego wykonania umowy w sprawie szkolenia pozwany podpisał weksel *in blanco* oraz deklarację wekslową. W dniu 29 kwietnia 2009 r., przed upływem pięciu lat od zakończenia szkolenia, pozwany pracownik złożył powódce oświadczenie woli o rozwiązaniu z nią umowy o pracę za wypowiedzeniem. Umowa rozwiązała się po upływie okresu wypowiedzenia w dniu 16 maja 2009 r.

W marcu 2007 r. pozwany odbył w Holandii specjalistyczne szkolenie z zakresu bezpieczeństwa i ratownictwa morskiego, którego koszt wyniósł 7.448,48 zł. Pozwany odbył ponadto szkolenie z języka angielskiego, którego koszt za 222,5 godzin nauki wyniósł 2.670 zł. Pozwany brał także udział w szkoleniu zawodowym malarza-piaskarza (szkolenie S.), którego koszt wyniósł 948,43 zł.

Sąd Rejonowy stwierdził, że zgodnie z treścią podpisanej przez strony umowy w sprawie szkolenia zwrot poniesionych przez pracodawcę kosztów szkolenia przysługuje powódce od pozwanego w pełnej wysokości, ponieważ pracownik przed upływem pięciu lat od zakończenia szkolenia rozwiązał umowę o pracę za wypowiedzeniem. Nieobowiązujący już art. 103 k.p. przewidywał, że w zakresie i na warunkach ustalonych, w drodze rozporządzenia, przez Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej pracodawca ułatwia pracownikom podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Przepis ten został uznany za niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP wyrokiem Trybunału Konstytucyjnego z 31 marca 2009 r., K 28/08 (Dz.U. Nr 58, poz. 485). W wyniku tego wyroku art. 103 k.p. utracił moc z dniem 11

kwietnia 2010 r. Zdaniem Sądu pierwszej instancji ani ten przepis, ani wydane na jego podstawie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych (Dz.U. Nr 103, poz. 472 z zm.), nie miały zastosowania do umowy w sprawie szkolenia zawartej pomiędzy pozwanym i powódką. Umowa zawarta między stronami dotyczyła szkolenia specjalistycznego, potrzebnego pozwanemu do podjęcia pracy w zakresie projektu Shell, szkolenie to nie stanowiło ani podnoszenia kwalifikacji zawodowych pozwanego, ani jego wykształcenia ogólnego. Pozwany rozwiązał z powódką umowę o pracę w okresie roku po odbyciu szkoleń. Ostatecznie Sąd Rejonowy przyjął, że ponieważ pozwany rozwiązał z powódką umowę o pracę za wypowiedzeniem po roku od odbycia szkoleń, jest zobowiązany do zwrotu w całości kosztów szkoleń zgodnie z umową w sprawie szkolenia.

Apelację od powyższego wyroku wniósł pozwany, zaskarżając go w całości. Pozwany zarzucił: 1) naruszenie § 6 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych, przez jego niezastosowanie w sytuacji, gdy w dniu zawarcia pomiędzy powódką i pozwanym umowy z 1 kwietnia 2008 r., dotyczącej zawodowych szkoleń specjalistycznych i okresu pracy po odbyciu szkoleń oraz w okresie odbywania przez pozwanego w 2007 r. tych szkoleń przedmiotowe rozporządzenie obowiązywało, oraz w wyniku przyjęcia, że skoro na mocy wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 31 marca 2009 r., K 28/08, art. 103 k.p. stracił moc, to tym samym straciło moc wydane na jego podstawie rozporządzenie, podczas gdy z uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego wynika, że do czasu wydania nowych przepisów wykonawczych stosuje się przepisy wskazanego rozporządzenia; 2) nieprawidłową wykładnię postanowień umowy, polegającą na przyjęciu, że umowa zawarta pomiędzy stronami 1 kwietnia 2008 r. dotyczyła szkolenia specjalistycznego, które nie podnosiło kwalifikacji i wykształcenia zawodowego pozwanego, a tym samym nie miały do niej zastosowania przepisy rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych, podczas gdy prawidłowa analiza postanowień umowy dowodzi, że pozwany odbywał szkolenia z języka angielskiego podnoszące jego wykształcenie ogólne oraz specjalistyczne

kursy ratownictwa uprawniające go do wykonywania pracy na wyższych stanowiskach; 3) naruszenie przepisów prawa procesowego, a mianowicie: art. 328 § 2 k.p.c., przez brak omówienia w uzasadnieniu wyroku różnic w wysokości kwot widniejących w wezwaniach do wykupu weksla, w sytuacji gdy w wezwaniu do wykupu weksla z 18 maja 2009 r. powódka podała kwotę 2.071,15 zł, a w wezwaniu do wykupu weksla z 9 sierpnia 2009 r. podała kwotę 11.068,27 zł; art. 302 k.p.c. przez pominięcie dowodu z przesłuchania stron, wnioskowanego przez pełnomocnika pozwanego w piśmie z 28 kwietnia 2010 r., w sytuacji gdy w sprawie pozostały niewyjaśnione fakty istotne dla jej rozstrzygnięcia w postaci różnic w kwotach widniejących na wezwaniach do wykupu weksla, zaś nie zaistniały przyczyny natury faktycznej lub prawnej uzasadniające odstępianie od przesłuchania stron; 4) sprzeczność poczynionych przez sąd orzekający ustaleń faktycznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego, polegającą na stwierdzeniu w uzasadnieniu zaskarżonego orzeczenia, że pozwany nie zakwestionował sporządzonego przez powódkę, w piśmie procesowym z 14 kwietnia 2010 r., wyliczenia kosztów szkoleń, podczas gdy z prawidłowej analizy zebranego w sprawie materiału dowodowego jednoznacznie wynika, że pozwany w odpowiedzi na przedmiotowe pismo z 28 kwietnia 2010 r. zaprzeczył wszelkim twierdzeniom powódki w nim zawartym; niewyjaśnienie istoty sprawy przez nierozważenie przez Sąd Rejonowy, czy umowa w sprawie szkoleń zawarta 1 kwietnia 2008 r., która dotyczyła zdarzeń przeszłych, była w związku z tym ważna, nieustosunkowanie się do różnic w kwotach widniejących na wezwaniach do zapłaty skierowanych przez M. Spółkę z o.o. w G. do pozwanego, zwłaszcza w wezwaniach do wykupu weksla z 18 maja 2009 r. i z 7 sierpnia 2009 r., a tym samym czy w przedmiotowej sprawie deklaracje wekslowe zostały wystawione prawidłowo oraz czy weksel jest ważny.

Pozwany wniósł o zmianę zaskarżonego wyroku poprzez oddalenie powództwa w całości, ewentualnie o uchylenie zaskarżonego wyroku i przekazanie sprawy Sądowi pierwszej instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu apelacji pozwany podniósł, że Sąd pierwszej instancji błędnie nie zastosował przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych, uznając, że nie mają one w przedmiotowej sprawie zastosowania, podczas gdy obowiązek i konieczność stosowania tych przepisów wynika wprost z uzasadnienia wyroku Try-

bunału Konstytucyjnego z 31 marca 2009 r., K 28/08. W uzasadnieniu tego wyroku Trybunał Konstytucyjny podkreślił, że do czasu wydania nowych przepisów wykonawczych stosuje się przepisy wskazanego rozporządzenia, tym samym przedmiotowe rozporządzenie w dalszym ciągu ma moc obowiązującą. Nowe przepisy dotyczące podnoszenia kwalifikacji mają wejść w życie 16 lipca 2010 r., natomiast do pracowników, którzy rozpoczęli podnoszenie kwalifikacji zawodowych wcześniej, mają zastosowanie przepisy regulujące zasady i warunki podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez pracowników obowiązujące przed 11 kwietnia 2010 r. Pozwany nie zgodził się z poglądem Sądu pierwszej instancji, że umowa zawarta pomiędzy stronami 1 kwietnia 2008 r., dotycząca szkolenia specjalistycznego, potrzebnego do podjęcia pracy w zakresie projektu Shell, nie podnosiła kwalifikacji ani wykształcenia pozwanego, o czym mowa w rozporządzeniu. Zdaniem pozwanego, kursy, które odbył jako pracownik w 2007 r., podnosiły zarówno jego wykształcenie (kurs języka angielskiego) jak i kwalifikacje zawodowe (specjalistyczny kurs ratownictwa morskiego, uprawniający do pracy na wyższych stanowiskach).

W odpowiedzi na apelację powódka wniosła o jej oddalenie. Zdaniem powódki, słuszne jest stanowisko Sądu pierwszej instancji, że brak jest podstaw do zastosowania do umowy stron rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Płacy z 12 października 1993 r., którego przepisy dotyczą szkolenia podstawowego w granicach posiadanych już umiejętności.

Sąd Okręgowy-Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w Gdańsku wyrokiem z 14 stycznia 2011 r. [...] oddalił apelację. Sąd Okręgowy podzielił i przyjął za własne ustalenia faktyczne dokonane przez Sąd Rejonowy. Uznał również za prawidłową ocenę materialnoprawną ustalonych faktów. Nieobowiązujący art. 103 k.p. przewidywał, że w zakresie i na warunkach ustalonych, w drodze rozporządzenia, przez Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej pracodawca ułatwia pracownikom podnoszenie kwalifikacji zawodowych. Obowiązki pracodawcy ogólnie określone w art. 103 k.p. konkretyzowało rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych (Dz.U. Nr 103, poz. 472, ze zm.). Wyrokiem z 31 marca 2009 r., K 28/08 (OTK-A 2009 nr 3, poz. 28) Trybunał Konstytucyjny uznał powyższy przepis za niezgodny z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP. Wobec tego również samo rozporządzenie, wydane na podstawie art. 103 k.p., nie spełniało wymagań określonych w art. 92 ust.

1 Konstytucji, nie zostało bowiem wydane w celu wykonania ustawy. Derogacja delegacji ustawowej sprawia, że traci moc również akt wykonawczy wydany na podstawie derogowanego przepisu. Trybunał Konstytucyjny przypomniał, że stosownie do art. 190 ust. 3 Konstytucji, Trybunał może określić termin utraty mocy obowiązującej kwestionowanego przepisu, niezależnie od terminu ogłoszenia wyroku w odpowiednim dzienniku urzędowym. Gdyby art. 103 k.p. utracił moc z dniem ogłoszenia wyroku, to od tego dnia przestałyby obowiązywać jakiekolwiek zasady i warunki podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych, aż do momentu wydania nowych, zgodnych z Konstytucją, rozporządzeń. Przyjęcie nowych regulacji wymaga uprzedniego uchwalenia nowej podstawy ustawowej tego aktu wykonawczego, dlatego też Trybunał Konstytucyjny orzekł o odroczeniu terminu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją o 12 miesięcy od dnia ogłoszenia wyroku w Dzienniku Ustaw RP. Zdaniem Sądu Okręgowego, Trybunał Konstytucyjny nie stwierdził, że do czasu wydania nowych przepisów wykonawczych stosuje się przepisy rozporządzenia wydanego na podstawie art. 103 k.p. Uznał natomiast, że okres 12 miesięcy jest wystarczający do uchwalenia nowej podstawy prawnej do wydania rozporządzenia regulującego kwestie podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników. Okoliczność, że nie uczyniono tego do chwili orzekania przez Sąd Okręgowy, nie ma żadnego znaczenia.

Przepis art. 103 k.p. utracił moc z dniem 11 kwietnia 2010 r. Jednak przepis ten oraz wydane na jego podstawie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych nie miały w ogóle zastosowania do umowy w sprawie szkolenia zawartej pomiędzy pozwanym a powódką. Sąd drugiej instancji podniósł, że skoro umowa zawarta pomiędzy stronami dotyczyła wyłącznie szkolenia specjalistycznego potrzebnego pozwanemu tylko po to, aby móc podjąć pracę w zakresie projektu Shell, to nie sposób tego uznać za podnoszenie kwalifikacji zawodowych bądź zdobycie wykształcenia ogólnego przez pozwanego w rozumieniu przepisów rozporządzenia. Nie ma przy tym znaczenia, że w ramach umowy pozwany odbył zarówno specjalistyczne szkolenie z zakresu bezpieczeństwa i ratownictwa morskiego, szkolenie z języka angielskiego oraz brał udział w szkoleniu zawodowym malarza-piaskarza. Szkolenia, które odbywali pracownicy powódki, umożliwiały pracę w przemyśle naftowym. Pracownicy otrzymywali po tych szkoleniach specjalne certyfikaty, uprawniające do

pracy w przemyśle naftowym. Bez szkolenia z ratownictwa morskiego pracownik nie mógłby wejść na platformę wiertniczą. Szkolenie, jakie przeszedł pozwany, nie jest potrzebne do pracy w stoczni i jeżeli został on skierowany na takie szkolenie, to znaczy, że nie miał wystarczających uprawnień.

Sąd Okręgowy uznał za nietrafny zarzut dotyczący sprzeczności poczynionych przez sąd orzekający ustaleń faktycznych z treścią zebranego w sprawie materiału dowodowego. Pozwany miał od samego początku świadomość wysokości kosztów, jakie przyjdzie mu zwrócić w przypadku wcześniejszego rozwiązania stosunku pracy. Koszty te ani ich wysokość nie były w toku postępowania kwestionowane. Pozwany w piśmie z 28 kwietnia 2010 r. wskazał jedynie, że w jego ocenie powinien ponieść koszty szkoleń, ale z uwzględnieniem dwuletniego okresu pracy u powódki po zakończeniu szkoleń. Ta argumentacja, w ocenie Sądu Okręgowego, nie zasługiwała na uwzględnienie. Wbrew temu, co twierdzi pozwany, rozwiązał on z powódką umowę o pracę za wypowiedzeniem już rok po odbyciu przedmiotowych szkoleń, dlatego słusznie uznał Sąd pierwszej instancji, że jest zobowiązany do zwrotu w całości kosztów szkolenia zgodnie z umową w sprawie szkoleń.

Za chybiony Sąd drugiej instancji uznał również zarzut dotyczący nierozpoznania istoty sprawy przez nierozważenie przez Sąd pierwszej instancji kwestii ważności umowy z 1 kwietnia 2008 r. z uwagi na to, że dotyczyła ona zdarzeń przeszłych. Powódka nie domagała się zwrotu kosztów z uwagi na odbyte przez pozwanego szkolenia, lecz tylko z tego względu na to, że rok po ich odbyciu pozwany, wbrew postanowieniom tej umowy, rozwiązał z powódką stosunek pracy za wypowiedzeniem. Tylko z tej przyczyny, zgodnie z postanowieniami umowy, został zobowiązany do zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę.

Skargę kasacyjną od wyroku Sądu Okręgowego wniósł w imieniu pozwanego jego pełnomocnik, zaskarżając wyrok ten w całości. Skarga kasacyjna została oparta na podstawach: 1) naruszenia przepisów postępowania, a mianowicie: a) art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez wydanie przez Sąd Okręgowy zaskarżonego orzeczenia bez uwzględnienia zaistniałej w toku postępowania odwoławczej zmiany stanu prawnego w postaci wejścia w życie przepisów ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz.U. Nr 105, poz. 655); b) art. 328 § 2 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c., przez zaniechanie wskazania w uzasadnieniu wyroku Sądu Okręgowego podstaw prawnych rozstrzygnięcia przy jednoczesnym przyjęciu, że art. 103

k.p. oraz wydane na jego podstawie rozporządzenie wykonawcze utraciły moc i do dnia wyrokowania przez Sąd Okręgowy nie została uchwalona nowa podstawa prawna do wydania przepisów wykonawczych regulujących kwestie podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników; c) art. 233 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. w związku z art. 382 k.p.c., przez brak wnikliwej i wszechstronnej analizy zgromadzonego w przedmiotowej sprawie materiału dowodowego, zwłaszcza zeznań świadka Anny C. oraz twierdzeń i zarzutów zgłoszonych przez pozwanego w piśmie procesowym z dnia 28 kwietnia 2010 r.; 2) naruszenia prawa materialnego, a mianowicie: a) § 9 ust. 1 i 2 w związku z § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych, przez jego błędną wykładnię wskutek uznania, że odbyte przez pozwanego szkolenie specjalistyczne objęte umową w sprawie szkolenia pracownika nie było podnoszeniem kwalifikacji bądź wykształcenia pozwanego w rozumieniu rozporządzenia i w konsekwencji niezastosowanie przepisów rozporządzenia; b) art. 3 ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych, przez jego niezastosowanie.

Skarżący wniósł o uchylenie zaskarżonego wyroku Sądu Okręgowego i przekazanie sprawy temu Sądowi do ponownego rozpoznania.

Konieczność przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący uzasadnił tym, że skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona. Sprawa będąca przedmiotem rozpoznania dotyczyła zdarzeń, które zaistniały jeszcze pod rządami uchylonego art. 103 k.p. i wydanego na jego podstawie rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych. Sąd drugiej instancji zajął stanowisko, że przepisy te już nie obowiązują, dlatego nie można ich zastosować, oraz zwrócił uwagę, że ustawodawca do chwili wyrokowania nie uchwalił nowych przepisów w tym zakresie. Uwadze Sądu Okręgowego uszło, że w toku postępowania odwoławczego doszło do zmiany stanu prawnego, ponieważ weszła w życie ustawa z dnia 20 maja 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych. Stanowi to oczywisty błąd Sądu, zwłaszcza że nowe przepisy funkcjonują w obrocie prawnym już od 16 lipca 2010 r. (data wejścia w życie ustawy zmieniającej), zaś Sąd Okręgowy wyrokował 14 stycznia 2011 r. Z jednej strony Sąd Okręgowy uznał, że powołane

przepisy (art. 103 k.p. i wydane na jego podstawie rozporządzenie wykonawcze) nie mają zastosowania, ponieważ nie obowiązują (zostały uchylone), a jednocześnie wykorzystał normy tych przepisów do oceny ustalonego stanu faktycznego, stwierdzając, że szkolenia pozwanego nie spełniały warunków zastosowania do nich przepisów rozporządzenia. Orzeczenie Sądu Okręgowego stało się przez to niezrozumiałe. Powódka domagała się od pozwanego zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę w związku ze skierowaniem pracownika na szkolenia podnoszące jego kwalifikacje zawodowe. Strony zawarły umowę o pracę oraz umowę w sprawie szkolenia jeszcze w czasie obowiązywania art. 103 k.p. oraz wydanego na jego podstawie rozporządzenia. Powołując się na przepisy tego rozporządzenia pozwany podnosił, że jest zobowiązany do zwrotu jedynie części dochodzonej kwoty - obliczonej proporcjonalnie do czasu pracy świadczonej od zakończenia szkolenia do chwili wypowiedzenia przez pozwanego umowy o pracę. Skarżący podniósł, że podstawowym zagadnieniem mającym znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy była ocena czy szkolenia, na jakie pozwany został skierowany przez powódkę, były podnoszeniem kwalifikacji zawodowych pracownika w rozumieniu przepisów rozporządzenia. Zgodnie z art. 3 ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy, do pracowników, którzy rozpoczęli podnoszenie kwalifikacji zawodowych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, stosuje się przepisy regulujące zasady i warunki podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez pracowników, obowiązujące przed 11 kwietnia 2010 r. Gdyby Sąd Okręgowy miał na względzie powyższy przepis, mógłby dokonać prawidłowej i legalnej analizy pojęcia „podnoszenie kwalifikacji zawodowych pracownika” w oparciu o obowiązujące w przedmiotowej sprawie przepisy. Ukończenie przez pracownika szkoleń specjalistycznych, w ramach stosunku pracy, z uzyskaniem skierowania pracodawcy na to szkolenie oraz zwolnienia od pracy na czas szkolenia, a także uzyskanie w wyniku takiego szkolenia szeregu kwalifikacji pozwalających na pracę np. jako malarz-piaskarz na platformie wiertniczej, udoskonalenie specjalistycznego języka angielskiego, jest pozaszkolnym podnoszeniem kwalifikacji zawodowych pracownika. Sąd Okręgowy przyjmując odmienną, zważającą interpretację pojęcia pozaszkolnego podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracownika, dopuścił się wykładni sprzecznej z brzmieniem przepisów, wykładnią językową oraz wypracowanym w tym zakresie stanowiskiem judykatury.

Odpowiedź na skargę kasacyjną złożył w imieniu powódki jej pełnomocnik, wnosząc o oddalenie skargi kasacyjnej i obciążenie pozwanego kosztami postępowania kasacyjnego, w tym kosztami zastępstwa procesowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna jest uzasadniona. Dotyczy to zwłaszcza naruszenia art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. oraz art. 3 ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych.

Postępowanie apelacyjne jest kontynuacją postępowania merytorycznego. Sąd drugiej instancji rozpoznaje sprawę w granicach apelacji (art. 378 § 1 k.p.c.), a nie apelację. Oznacza to obowiązek sądu drugiej instancji zastosowania właściwych przepisów prawa materialnego niezależnie od stanowiska stron prezentowanego w toku postępowania oraz zarzutów apelacyjnych. Sąd drugiej instancji powinien dokonać wyczerpującej oceny ustalonego stanu faktycznego z punktu widzenia obowiązującego prawa materialnego i zdać z tej oceny relację w uzasadnieniu swojego wyroku (art. 328 § 2 *in fine* k.p.c. - co dotyczy „wyjaśnienia podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa” - w związku z art. 391 § 1 k.p.c.). Sąd drugiej instancji powinien naprawić wszystkie naruszenia prawa materialnego dokonane przez sąd pierwszej instancji, nawet jeśli nie zostały wytknięte w apelacji, jeżeli mieści się to w granicach zaskarżenia. Subsumcja powinna znaleźć odzwierciedlenie w uzasadnieniu orzeczenia. Powinno to być dokonane z uwzględnieniem stanu rzeczy z chwili zamknięcia rozprawy (art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c.), przy czym przez stan rzeczy należy rozumieć również aktualny (obowiązujący w dacie orzekania) stan prawny (por. np. wyroki Sądu Najwyższego z 29 kwietnia 2011 r., I CSK 517/10, LEX nr 960502, z 16 marca 2011 r., I UK 331/10, LEX nr 811826, z 28 kwietnia 2010 r., I UK 339/09, LEX nr 607444). O naruszeniu przez sąd drugiej instancji art. 316 § 1 k.p.c. w związku z art. 391 § 1 k.p.c. można mówić, gdy sąd ten nie uwzględnił zmian stanu faktycznego lub prawnego zaistniałych w toku postępowania apelacyjnego (por. wyrok Sądu Najwyższego z 18 października 2011 r., II UK 51/11, LEX nr 1110977).

W rozpoznawanej sprawie Sąd Okręgowy wydał zaskarżony wyrok bez uwzględnienia obowiązującego w chwili wyrokowania stanu prawnego. Sąd Okrę-

gowy przyjął, że art. 103 k.p. utracił moc z dniem 11 kwietnia 2010 r. (w wyniku stwierdzenia jego niezgodności z art. 92 ust. 1 Konstytucji RP) i z tym samym dniem utraciło moc rozporządzenie wykonawcze wydane na podstawie art. 103 k.p. Sąd odrzucił możliwość zastosowania tych przepisów, ale jednocześnie nie wyjaśnił podstawy prawnej wyroku z przytoczeniem przepisów prawa - nie powołał jakiegokolwiek podstawy materialnoprawnej uwzględnienia roszczenia powódki, poza odwołaniem się do postanowień umowy z 1 kwietnia 2008 r. W związku z tym należy przypomnieć, że umowa jest czynnością prawną i jej postanowienia nie stanowią przepisów prawa materialnego. Jeżeli Sąd Okręgowy uznał, że podstawą zasądzenia świadczenia na rzecz powódki jest tylko umowa, powinien poddać szczegółowej analizie i rozważyć jej treść (art. 65 k.c. w związku z art. 300 k.p.) oraz rozważyć przesłanki zastosowania np. art. 471 k.c. (lub innych przepisów Kodeksu cywilnego dotyczących wykonywania umów wzajemnych) w związku z art. 300 k.p. Tego w uzasadnieniu zaskarżonego wyroku wyraźnie brakuje.

Sąd Okręgowy przytoczył fragment uzasadnienia wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 31 marca 2009 r., K 28/08: „Trybunał Konstytucyjny uznał przepis upoważniający do wydania rozporządzenia za niekonstytucyjny. W tym stanie rzeczy również samo rozporządzenie wydane na podstawie art. 103 k.p. nie spełnia wymogów określonych w art. 92 ust. 1 Konstytucji; nie zostało ono wydane w celu wykonania ustawy. Derogacja delegacji ustawowej sprawia, że traci moc również akt wykonawczy wydany na podstawie tego przepisu (por. wyrok z 28 czerwca 2000 r., sygn. K. 34/99, OTK ZU nr 5/2000, poz. 142). Stosownie do art. 190 ust. 3 Konstytucji, Trybunał może określić termin utraty mocy obowiązującej kwestionowanego przepisu, niezależnie od terminu ogłoszenia wyroku w odpowiednim dzienniku urzędowym. Gdyby art. 103 k.p. utracił moc z dniem ogłoszenia wyroku, to od tego dnia przestałyby wiązać jakiegokolwiek zasady i warunki podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych, aż do momentu wydania nowych, zgodnych z Konstytucją, rozporządzeń. Przyjęcie nowych regulacji wymaga uprzedniego uchwalenia nowej podstawy ustawowej tego aktu wykonawczego, ponieważ Trybunał Konstytucyjny uznaje za niekonstytucyjny art. 103 k.p. W celu zminimalizowania tych negatywnych konsekwencji orzeczenia, Trybunał orzekł o odroczeniu terminu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją o 12 (dwanaście) miesięcy.” Sąd Okręgowy nie podzielił stanowiska pozwanego, że do czasu wydania nowych przepisów wykonawczych stosuje się przepisy uchylonego rozporządzenia. Zdaniem

Sądu drugiej instancji, Trybunał Konstytucyjny uznał jedynie, że okres 12 miesięcy jest wystarczający do uchwalenia nowej podstawy prawnej do wydania rozporządzenia regulującego kwestie podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników, a okoliczność, że nie uczyniono tego do czasu wyrokowania przez Sąd Okręgowy, nie ma w tym przypadku żadnego znaczenia, ponieważ do oceny roszczeń powódki nie ma w ogóle zastosowania rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych.

Sąd Okręgowy w swoich rozważaniach nie uwzględnił tego, że w dniu wydania zaskarżonego wyroku (co nastąpiło 14 stycznia 2011 r.) obowiązywały już nowe przepisy Kodeksu pracy, regulujące kwestię podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników, umieszczone w rozdziale zatytułowanym „Kwalifikacje zawodowe pracowników” (art. 103¹-103⁶ k.p.). Zostały one wprowadzone do Kodeksu pracy ustawą z dnia 20 maja 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz ustawy o podatku dochodowym (Dz.U. Nr 105, poz. 655), która weszła w życie 16 lipca 2010 r., czyli pół roku przed wydaniem zaskarżonego wyroku (o ustawie tej wspominał pozwany w apelacji). Ustawa ta stanowiła wykonanie obowiązku dostosowania systemu prawa do wyroku Trybunału Konstytucyjnego z 31 marca 2009 r., K 28/08. Ustawodawca uznał za celowe uregulowanie w ustawie (a nie w rozporządzeniu) i tylko w ustawie istotnych elementów stosunku łączącego pracodawcę i pracownika w zakresie ich praw i obowiązków związanych z podnoszeniem kwalifikacji zawodowych pracownika. Oznaczało to zbędność konstruowania upoważnienia ustawowego do wydania rozporządzenia. Uregulowanie na poziomie ustawowym (bezpośrednio w Kodeksie pracy) kwestii podnoszenia kwalifikacji zawodowych pracowników (w tym form i warunków odbywania szkoleń, kosztów tych szkoleń, wzajemnych rozliczeń stron stosunku pracy z tego tytułu) stawia pod znakiem zapytania tezę Sądu Okręgowego, że wzajemne zobowiązania stron stosunku pracy związane z podnoszeniem kwalifikacji przez pracownika (na podstawie skierowania pracodawcy, z pokrywaniem przez pracodawcę kosztów szkolenia i zobowiązaniem pracownika w pewnych sytuacjach do zwrotu poniesionych przez pracodawcę kosztów) zostały pozostawione wyłącznie umowie stron.

Według art. 3 ustawy nowelizującej z dnia 20 maja 2010 r., stanowiącego przepis intertemporalny, do pracowników, którzy rozpoczęli podnoszenie kwalifikacji zawodowych przed dniem wejścia w życie tej ustawy, stosuje się przepisy regulujące

zasady i warunki podnoszenia kwalifikacji zawodowych przez pracowników, obowiązujące przed dniem 11 kwietnia 2010 r. (czyli uchylony art. 103 k.p. i wydane na jego podstawie rozporządzenie Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych). Pominięcie przez Sąd Okręgowy regulacji wynikającej z art. 3 ustawy nowelizującej pozwala na uwzględnienie zarzutu skargi kasacyjnej dotyczącego naruszenia w zaskarżonym wyroku § 9 ust. 2 w związku z § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r., poprzez ich błędną wykładnię wskutek uznania, że odbyte przez pozwanego szkolenie specjalistyczne objęte umową w sprawie szkolenia pracownika z 1 kwietnia 2008 r. nie było związane z podnoszeniem kwalifikacji bądź zdobyciem wykształcenia ogólnego przez pozwanego w rozumieniu tego rozporządzenia i w konsekwencji niezastosowanie przepisów rozporządzenia, z których wynika zasada proporcjonalności przy zasądzaniu zwrotu poniesionych przez pracodawcę kosztów szkolenia pracownika, jeżeli po zakończeniu szkolenia pracownik pozostawał jeszcze jakiś czas w stosunku pracy z tym pracodawcą.

Z przepisów rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych wynika, między innymi, że pracownik, który odbywał na koszt pracodawcy szkolenie (kształcenie, doksztalcenie i doskonalenie) w formach pozaszkolnych (§ 9 ust. 2), i w trakcie nauki lub po jej ukończeniu w terminie określonym w umowie, nie dłuższym niż 3 lata: 1) rozwiązał stosunek pracy za wypowiedzeniem, 2) z którym zakład pracy rozwiązał stosunek pracy bez wypowiedzenia z jego winy, 3) którego stosunek pracy wygasł wskutek porzucenia pracy - jest obowiązany do zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę na jego naukę w wysokości proporcjonalnej do czasu pracy po ukończeniu nauki lub czasu pracy w czasie nauki, chyba że pracodawca odstąpi od żądania zwrotu kosztów w części lub w całości (§ 6 ust. 2). Do pracownika podnoszącego kwalifikacje zawodowe w formach pozaszkolnych na podstawie skierowania zakładu pracy stosuje się odpowiednio § 6 rozporządzenia, z tym że zawarcie umowy nie jest konieczne w przypadku, gdy zakład pracy nie uzależnia wydania pracownikowi skierowania w celu kształcenia, doksztalcenia lub doskonalenia w formach pozaszkolnych od zobowiązania się pracownika do przepracowania określonego czasu w za-

kładzie pracy po ukończeniu nauki, a w razie niedotrzymania zobowiązania - do zwrotu części lub całości kosztów poniesionych na ten cel przez zakład pracy (§ 9 ust. 2). Z pozwanym zawarto umowę w sprawie szkolenia pracownika, w której przewidziano zwrot kosztów szkolenia poniesionych przez pracodawcę, jeżeli do rozwiązania umowy o pracę dojdzie przed upływem określonego czasu od chwili zakończenia szkolenia.

Podkreślenia wymaga, że w nowych przepisach Kodeksu pracy dotyczących kwalifikacji zawodowych pracowników (art. 103¹-103⁶ k.p.) pozostawiono regulację dotyczącą zwrotu przez pracownika ponoszonych przez pracodawcę kosztów szkolenia, w sytuacji gdy pracownik przerwie szkolenie lub rozwiąże po takim szkoleniu stosunek pracy przed upływem określonego czasu. Należy zwrócić uwagę, że nowy art. 103⁵ k.p. jest w zasadzie powtórzeniem dotychczasowego § 6 ust. 2 rozporządzenia wydanego na podstawie upoważnienia ustawowego z art. 103 k.p. Jednocześnie nowy art. 103⁴ k.p., przewidujący zawarcie przez pracodawcę z pracownikiem podnoszącym kwalifikacje zawodowe pisemnej umowy określającej wzajemne prawa i obowiązki stron (§ 1), stanowi, że umowa ta nie może zawierać postanowień mniej korzystnych dla pracownika niż przepisy art. 102-103⁶ k.p. (§ 2) i jedynie wtedy, gdy pracodawca nie zamierza zobowiązać pracownika do pozostawania w zatrudnieniu po ukończeniu podnoszenia kwalifikacji zawodowych, zawarcie umowy nie jest obowiązkowe (§ 3).

Zgodnie z art. 103⁵ k.p., pracownik podnoszący kwalifikacje zawodowe: 1) który bez uzasadnionych przyczyn nie podejmie podnoszenia kwalifikacji zawodowych albo przerwie podnoszenie tych kwalifikacji, 2) z którym pracodawca rozwiąże stosunek pracy bez wypowiedzenia z jego winy, w trakcie podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub po jego ukończeniu, w terminie określonym w umowie, o której mowa w art. 103⁴, nie dłuższym niż 3 lata, 3) który w okresie wskazanym w pkt 2 rozwiąże stosunek pracy za wypowiedzeniem, z wyjątkiem wypowiedzenia umowy o pracę z przyczyn określonych w art. 94³, 4) który w okresie wskazanym w pkt 2 rozwiąże stosunek pracy bez wypowiedzenia na podstawie art. 55 lub art. 94³, mimo braku przyczyn określonych w tych przepisach - jest obowiązany do zwrotu kosztów poniesionych przez pracodawcę na ten cel z tytułu dodatkowych świadczeń, w wysokości proporcjonalnej do okresu zatrudnienia po ukończeniu podnoszenia kwalifikacji zawodowych lub okresu zatrudnienia w czasie ich podnoszenia. Podobną regulację zawierał § 6 ust. 2 rozporządzenia wydanego na podstawie upoważnienia ustawo-

wego z art. 103 k.p. W tej sytuacji uzasadnione są zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące nierozważenia przez Sąd Okręgowy konieczności uwzględnienia proporcjonalnego rozliczenia kosztów szkolenia, gdy pracownik kontynuował zatrudnienie po ukończeniu szkolenia, chociaż nie przez taki czas, jaki przewidywała umowa w sprawie szkolenia.

W orzecznictwie Sądu Najwyższego wyrażono pogląd, że w razie określenia przez Trybunał Konstytucyjny terminu utraty mocy obowiązującej przepisu uznanego za niezgodny z Konstytucją (art. 190 ust. 3 Konstytucji RP), sąd stosuje ten przepis do oceny zdarzeń, które nastąpiły przed tym terminem także wówczas, gdy orzeka po utracie mocy obowiązującej tego przepisu (por. wyrok z 20 kwietnia 2006 r., IV CSK 28/06, OSNC 2007 nr 2, poz. 31). Oznacza też, że w toku postępowania sądy powinny uwzględniać wadliwą normę prawną do oceny zdarzeń, które wystąpiły jeszcze przed utratą przez tę normę mocy obowiązującej. Takie stanowisko zajął Sąd Najwyższy w uchwale z 3 lipca 2003 r., III CZP 45/03 (OSNC 2004 nr 9, poz. 136) oraz w uchwale z 23 stycznia 2004 r., III CZP 112/03 (OSNC 2005 nr 4, poz. 61). Przyjęcie tego poglądu w rozpoznawanej sprawie musiałoby oznaczać, że do oceny roszczeń powódki może znaleźć zastosowanie § 9 ust. 2 w związku z § 6 ust. 2 rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r., bo chociaż przepisy te utraciły moc z dniem 11 kwietnia 2010 r., to umowa o pracę łącząca strony ustała 16 maja 2009 r. w wyniku wypowiedzenia dokonanego przez pozwanego [...] i wtedy stało się wymagalne roszczenie powódki o zwrot kosztów szkolenia. Powielenie w nowym art. 103⁵ k.p. regulacji zawartej w dotychczasowym § 6 ust. 2 rozporządzenia wydanego na podstawie upoważnienia ustawowego z art. 103 k.p. dowodzi, że intencją ustawodawcy było zachowanie dotychczasowych zasad proporcjonalnego rozliczania kosztów szkolenia pokrytych przez pracodawcę, gdy doszło do wcześniejszego rozwiązania umowy o pracę niż to wynikało z umowy stron stosunku pracy w sprawie szkolenia pracownika.

Przy ponownym rozpoznaniu sprawy Sąd Okręgowy powinien uwzględnić stan prawny wynikający z nowych art. 103¹-103⁶ k.p. oraz z art. 3 ustawy z dnia 20 maja 2010 r. o zmianie ustawy - Kodeks pracy oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych w związku z przepisami rozporządzenia Ministra Edukacji Narodowej oraz Ministra Pracy i Polityki Socjalnej z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych. Dotyczy to zwłaszcza zastosowania art. 103⁵ k.p. oraz § 9 ust. 2 w związku z

§ 6 ust. 2 rozporządzenia. Prawidłowe zastosowanie tych przepisów wymaga dokładnego ustalenia treści umowy o pracę łączącej strony w kontekście zajmowanego przez pozwanego stanowiska pracy i związanych z tym kwalifikacji, analizy umowy w sprawie szkolenia pracownika zawartej przez strony 1 kwietnia 2008 r., a ponadto ustalenia w jakim czasie (okresie) pozwany brał udział w szkoleniach zawodowych, służących podniesieniu jego kwalifikacji, kiedy szkolenia te zostały zakończone i jaki czas upłynął od ich zakończenia do chwili rozwiązania umowy o pracę za wypowiedzeniem przez pracownika (znaczenie ma przy tym chwila ustania stosunku pracy, a nie chwila złożenia oświadczenia o wypowiedzeniu).

Wydaje się, że umowa w sprawie szkolenia pracownika z 1 kwietnia 2008 r. została zawarta już po odbyciu przez pozwanego niektórych szkoleń, których kosztami powódka obciążyła pozwanego (specjalistyczne szkolenie z zakresu bezpieczeństwa i ratownictwa morskiego miało miejsce w Holandii w marcu 2007 r., specjalistyczne szkolenia z języka angielskiego odbyły się w kwietniu i maju 2007 r. - pismo procesowe powódki; nie wiadomo, kiedy odbyło się szkolenie zawodowe na malarza-piaskarza, ponieważ Sąd Okręgowy tej okoliczności nie ustalił). Wymaga w związku z tym stanowczego ustalenia i oceny, czy umowa w sprawie szkolenia pracownika zawarta 1 kwietnia 2008 r. mogła obejmować szkolenia, w których pozwany uczestniczył w marcu, kwietniu i maju 2007 r. Co do zasady nie ma przeszkód, aby strony umowy - w ramach swobody kontraktowania (art. 353¹ k.c. w związku z art. 300 k.p.) - ustaliły zasady rozliczeń kosztów szkolenia pracownika poniesionych przez pracodawcę *ex post*, dopiero po zakończeniu szkolenia, wymaga to jednak odpowiednich ustaleń i analizy, czy tak było w rozpoznawanej sprawie. Inaczej mówiąc, chociaż umowa w sprawie szkolenia pracownika została zawarta 1 kwietnia 2008 r. już po odbyciu szkoleń przez pozwanego, może być zastosowana do rozliczenia kosztów wcześniejszych szkoleń, jeżeli taka była zgodna wola i intencja stron. Okoliczność ta (czy umowa obejmowała rozliczenie kosztów wcześniejszych szkoleń) była sporna między stronami i wymagała ewentualnie przeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron na okoliczność zgodnego celu i zamiaru stron (art. 65 k.c.). Kwestia konieczności przeprowadzenia dowodu z przesłuchania stron leży w zakresie swobodnej decyzji sądu, opartej na analizie materiału dowodowego w zakresie jego spójności i zupełności. Dowód z przesłuchania stron nie ma charakteru obligatoryjnego w sprawach z zakresu prawa pracy, choć nie ulega wątpliwości, że będzie on konieczny zawsze wtedy, gdy nie ma możliwości przeprowadzenia innych dowodów lub gdy

innych dowodów nie ma (por. wyrok Sądu Najwyższego z 5 czerwca 2009 r., I PK 19/09, LEX nr 519171).

Uzasadnione są zarzuty skargi kasacyjnej dotyczące oceny przez Sąd Okręgowy charakteru szkoleń, w których brał udział pozwany. Sąd drugiej instancji nie dokonał analizy treści umowy o pracę ani zakresu obowiązków pozwanego w czasie zatrudnienia przez powódkę - bez tego trudno jest ocenić, czy pozwany był skierowany na szkolenie specjalistyczne w celu uzyskania kwalifikacji i umiejętności wykarczających poza obowiązki pracownicze u powódki, czy tylko na praktyczne szkolenie pracowników. Praktyczne szkolenie pracowników powinno się odbywać w ramach stosunku pracy, natomiast poza tym stosunkiem może być organizowane tylko wtedy, gdy szkoleniowy cel i metody działania wyraźnie dominują nad wykonywaniem obowiązków pracowniczych (por. wyrok Sądu Najwyższego z 25 stycznia 2005 r., I PK 144/04, OSNP 2005 nr 17, poz. 265). Wydaje się, że pozwany ukończył szkolenia specjalistyczne, podnoszące jego kwalifikacje, które mogą być objęte umową zawartą między pracownikiem i pracodawcą, o jakiej stanowi § 9 rozporządzenia, a obecnie stanowi art. 103⁴ k.p.

Nie można w tej chwili podzielić poglądu Sądu Okręgowego, że do umowy w sprawie szkolenia pracownika zawartej przez strony 1 kwietnia 2008 r. oraz do roszczeń powódki skierowanych przeciwko pozwanemu na podstawie tej umowy w ogóle nie ma zastosowania art. 103 k.p. oraz wydane na jego podstawie rozporządzenie wykonawcze z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych, ponieważ umowa zawarta między stronami dotyczyła wyłącznie szkolenia specjalistycznego, potrzebnego pozwanemu po to, aby mógł podjąć pracę w zakresie projektu Shell. W ocenie Sądu Okręgowego szkolenia tego nie można uznać za podnoszenie kwalifikacji bądź zdobycie wykształcenia ogólnego w rozumieniu rozporządzenia. Jest to pogląd arbitralny, w żaden sposób nieuzasadniony, choćby z odwołaniem się do obowiązujących przepisów, orzecznictwa czy poglądów doktryny. Nie wiadomo na jakiej podstawie (z jakich przyczyn) Sąd Okręgowy przyjął, że szkolenia te nie były objęte regulacją art. 103 k.p. i rozporządzenia wykonawczego wydanego na tej podstawie. Szkolenia, które odbył powód, umożliwiały pracę w przemyśle naftowym na platformie wiertniczej. Pracownicy, którzy przeszli to szkolenie, otrzymywali po szkoleniu specjalne certyfikaty uprawniające do pracy w przemyśle naftowym na platformie wiertniczej. Sąd Okręgowy ustalił, że szkolenie, jakie przeszedł pozwany, nie było

potrzebne do pracy w stoczni i jeżeli został przez pracodawcę skierowany na takie szkolenie, a pracodawca zobowiązał się pokryć jego koszty, to znaczy, że wcześniej pozwany nie miał wystarczających uprawnień do pracy przy wydobywaniu ropy naftowej na platformie wiertniczej i dzięki odbytym szkoleniom uzyskał wysokie kwalifikacje, których wcześniej nie posiadał. Taka argumentacja przemawia raczej za stosowaniem do umowy stron wspomnianych wcześniej przepisów rozporządzenia z dnia 12 października 1993 r. w sprawie zasad i warunków podnoszenia kwalifikacji zawodowych i wykształcenia ogólnego dorosłych, zwłaszcza że to pracodawca skierował pozwanego na te szkolenia, pokrywał ich koszty, udzielał zwolnienia z pracy na czas szkolenia. Okoliczności te mogą świadczyć o tym, że kwalifikacje, jakie uzyskał pozwany w wyniku szkoleń, były (miały być) przydatne dla pracodawcy. Pozwany został zatrudniony w powodowej Spółce na podstawie umowy o pracę na czas określony od 5 marca 2008 r. na stanowisku malarz-piaskarz. Niezwłocznie po zatrudnieniu został wysłany na specjalistyczne szkolenia. Umowa w sprawie szkolenia pracownika zawarta 1 kwietnia 2008 r. miała obejmować szkolenia niezbędne do skierowania pracownika do pracy na platformie wiertniczej, co wymaga wysoko specjalistycznych umiejętności i najwyższych kwalifikacji. Nie wiadomo, bo Sąd Okręgowy tego nie ustalił, czy kwalifikacje zdobyte podczas szkolenia były potrzebne na stanowisku malarz-piaskarz, czy służyły uzyskaniu całkiem nowych umiejętności. Te wszystkie okoliczności mogą mieć znaczenie dla prawidłowego zastosowania prawa materialnego, dlatego ich niewystarczające wyjaśnienie i rozważenie uzasadnia zarzuty naruszenia prawa materialnego.

Mając powyższe na uwadze, Sąd Najwyższy orzekł jak w sentencji na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. oraz art. 108 § 2 k.p.c.

=====